

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИМИ РИЗИКАМИ»

Галузь знань	07 – Управління та адміністрування	Освітній рівень	Другий (магістерський)
Шифр і назва спеціальності	076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність	Семестр	2
Назва освітньої програми	Підприємництво, торгівля та біржова діяльність	Тип дисципліни	вибіркова
Факультет	Економіки та менеджменту	Кафедра	Фінанси, банківська справа та підприємництво

Обсяг:

За видами занять:

Кредитів ECTS	Годин	Лекцій	Семінарських занять	Практичних занять	Лабораторних занять	Самостійна підготовка	Вид контролю
4	120	36	-	18	-	66	екзамен

ВИКЛАДАЧ

Гетьманенко Юлія Олександрівна, ygetmanenko@ukr.net

Кандидат економічних наук, доцент кафедри «Фінанси, банківська справа та підприємництво».
Досвід роботи більше 16 років.
Автор понад 50 наукових та навчально-методичних праць.
Провідний лектор з дисципліни «Управління підприємницькими ризиками»

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

Анотація	Дисципліна спрямована на оволодіння теоретичними основами і отримання практичного досвіду щодо формування сучасного наукового світогляду і системи глибоких спеціальних знань про здійснення процесу управління підприємницькими ризиками та їх вплив на ефективність підприємницької діяльності.
Мета та цілі	Метою дисципліни є формування у здобувачів системи теоретичних знань і набуття практичних навичок у галузі аналізу та ідентифікації ризиків підприємства, їх оцінки та мінімізації. Цілі дисципліни: освоєння методологічних основ формування механізму управління підприємницькими ризиками; вивчення теоретичних основ і оволодіння методичними підходами щодо визначення ступеня ризику та оцінки підприємницьких

	ризиків; оцінювання результативності управління підприємницькими ризиками; набуття вмінь обґрунтувати напрями зниження підприємницькими ризиків та альтернативні варіанти прийняття управлінських рішень.
Формат	Лекції (очний, дистанційний формат), практичні заняття (очний, дистанційний формат), консультації (очний, дистанційний формат), підсумковий контроль –екзамен (очний, дистанційний формат)
Пререквізити	Загальні та фахові знання, отримані на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти (Фінансово-економічні ризики, Оцінка та управління вартістю підприємства, Бізнес-планування та організація підприємницької діяльності, Економіко-математичні методи та моделі та ін.); на другому (магістерському) рівні вищої освіти (Фінансовий менеджмент у сфері бізнесу, Бізнес-діагностика та управління бізнес-діяльністю)
Пореквізити	Знання з дисципліни «Управління підприємницькими ризиками», у разі її вибору, можуть бути використанні під час написання магістерської роботи за умов відповідності її до теми.

Компетенції відповідно до освітньо-професійної програми

Інтегральна компетентність (ІК)

ІК. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі підприємництва, торгівлі та біржової діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 1. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
ЗК 2. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК 1. Здатність розробляти та реалізовувати стратегію розвитку підприємницьких, торговельних та/або біржових структур.
СК 3. Здатність до ефективного управління діяльністю суб'єктів господарювання в сфері підприємництва, торгівлі та/або біржової діяльності.
СК 4. Здатність до вирішення проблемних питань і прийняття управлінських рішень у професійній діяльності.
СК 6. Здатність до проведення бізнес-аналітики та фінансового управління бізнес-діяльністю, а також розробки рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності й розвитку бізнес-структур.
СК 8. Здатність здійснювати моніторинг ринкових чинників та визначати їх вплив на підприємництво, торговельну та біржову діяльність в умовах глобалізації економіки.
СК 9. Здатність до виконання професійних завдань щодо діагностики й організації підприємницької та торговельної діяльності та володіння технологіями управління біржовими операціями.

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН 1. Вміти адаптуватися та проявляти ініціативу і самостійність в ситуаціях, які виникають в професійній діяльності.
ПРН 2. Визначати, аналізувати проблеми підприємництва, торгівлі і біржової діяльності та розробляти заходи щодо їх вирішення.
ПРН 7. Визначати та впроваджувати стратегічні плани розвитку суб'єктів господарювання у сфері підприємництва, торгівлі та/або біржової діяльності.
ПРН 9. Розробляти і приймати рішення, спрямовані на забезпечення ефективності діяльності суб'єктів господарювання у сфері підприємницької, торговельної та/або біржової діяльності.
ПРН 10. Вміти вирішувати проблемні питання, що виникають в діяльності підприємницьких, торговельних та/або біржових структур за умов невизначеності та ризиків.
ПРН 12. Вміти здійснювати моніторинг і володіти інструментами бізнес-діагностики у сфері управління бізнесом, а також надавати й обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку підприємницьких, торговельних та/або біржових структур.

ПРН 14. Володіти методами та інструментарієм для здійснення моніторингу ринкових чинників та вміти визначати їх вплив на підприємницьку, торговельну та біржову діяльність в умовах глобалізаційних процесів сучасності.

ПРН 15. Вміти розробляти і надавати рекомендації щодо діагностики, організації та управління підприємницькою й торгівельною діяльністю та володіти технологіями управління біржовими операціями.

<p>Вимоги викладача, політика курсу</p>	<p>Освоєння дисципліни передбачає обов'язкове відвідування лекцій і практичних занять, згідно розкладу, не спізнюватись, а також самостійну роботу. Здобувач зобов'язаний працювати з навчальною та додатковою літературою, з інформацією на електронних носіях і в Інтернет-ресурсах. За умов пропуску лекційних занять проводиться усна співбесіда за темою. Відпрацьовувати практичні заняття за наявності допуску викладача.</p> <p>Курс передбачає роботу в колективі. Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики. Самостійна робота включає в себе теоретичне вивчення питань, що стосуються тем лекційних занять, які не ввійшли в теоретичний курс, або ж були розглянуті коротко, їх поглиблена проробка за рекомендованою літературою. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. Якщо студент відсутній з поважної причини, він презентує виконані завдання під час самостійної підготовки та консультації викладача. Під час роботи над завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності: при використанні Інтернет ресурсів та інших джерел інформації студент повинен вказати джерело, використане в ході виконання завдання. У разі виявлення факту плагіату студент отримує за завдання 0 балів.</p>
--	--

СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

<p>Лекція 1 Лекція 2</p>	<p>Сутність, зміст і види ризику</p>	<p>Практичне заняття 1</p>	<p>Об'єктивне існування ризику. Походження і поняття терміну «ризик». Об'єктивні і суб'єктивні чинники виникнення ризику. Об'єкт і суб'єкт ризику. Класифікаційна система ризиків.</p>	<p>самостійна робота</p>
<p>Лекція 3 Лекція 4</p>	<p>Ризики в інвестуванні капіталу</p>	<p>Практичне заняття 2</p>	<p>Ризик як обов'язків елемент будь-якої економіки. Венчурний капітал. Фірми венчурного капіталу.</p>	
<p>Лекція 5 Лекція 6</p>	<p>Сутність і зміст підприємницьких ризиків</p>	<p>Практичне заняття 3</p>	<p>Ризик – історична та економічна категорія. Зв'язок ризику з усім ходом суспільного розвитку. Поява товарно-грошових відносин і перетворення ризику в економічну категорію. Класифікаційна система ризиків. Поняття класифікації ризику. Групи, категорії, види, підвиди і різновиди ризиків.</p>	

Поняття ризику і його різновиди. Сутність ризику і причини його виникнення. Основні риси ризику. Функції ризику. Класифікація ризиків за належністю до країни функціонування господарського суб'єкта, рівнем виникнення, сферою походження, причинами виникнення, ступенем обґрунтованості прийняття ризику, відповідністю припустимим межам, ознакою реалізації ризиків, масштабами впливу, можливістю прогнозування, ступенем впливу на господарські суб'єкти.

Відношення підприємців і громадян до ступеня ризику. Засновницький прибуток – основна форма доходу на венчурний капітал. Категорії оцінки ступеня ризику при венчурному капіталі: капіталовіддача (або швидкість обігу капіталу); рентабельність капіталу (або норма прибутку на вкладений капітал). Рентабельність зробленого і реалізованого товару.

Ризики чисті і спекулятивні. Основні категорії ризиків. Розподіл комерційних ризиків за структурною ознакою. Види фінансових ризиків. Різновиди ризиків, пов'язаних з купівельною спроможністю грошей – інфляційні і дефляційні ризики, валютні ризики, ризики ліквідності. Підвиди інвестиційних ризиків – ризики упущеної вигоди, зниження прибутковості, ризики прямих фінансових утрат. Різновиди ризику зниження прибутковості – процентні і кредитні ризики.

Лекція 7 Лекція 8	Теорії підприємницьких ризиків	Практичне заняття 4	Прийняття рішень в умовах невизначеності і ризику. Предмет, поняття і види теорії ігор. Критерії прийняття рішень в умовах невизначеності	Сутність невизначеності. Видова класифікація невизначеності. Урахування чинника невизначеності в управлінні підприємством і засоби її зниження. Критерії (правила) обґрунтування господарських рішень в умовах невизначеності та їхня характеристика. Матриця прибутків і матриця витрат, особливості їхньої побудови. Теорія корисності в системі процесів прийняття рішень.
Лекція 9 Лекція 10	Методичне забезпечення управління ризиками корпорацій	Практичне заняття 5	Сучасний стан розвитку методичного забезпечення управління ризиками. Розвиток класифікації методів управління ризиками корпорації. Методи оцінки ризиків та їх класифікація.	Методи оцінки підприємницького ризику: статичний метод оцінки, метод експертних оцінок, використання аналогів, комбінований метод. Об'єктивний і суб'єктивний методи визначення імовірності небажаних подій. Емпірична шкала ризику, використовувана в роботі підприємця.
Лекція 11 Лекція 12	Оцінка підприємницьких ризиків	Практичне заняття 6	Критерії кількісної оцінки ризику. Методи оцінки підприємницького ризику. Об'єктивний і суб'єктивний методи визначення ймовірності небажаних подій.	Імовірність появи випадкової величини, математичне очікування випадкової величини, дисперсія, середньоквадратичне відхилення та коефіцієнт варіації випадкової величини. Визначення імовірності досліджуваного проекту на основі оцінок імовірності проектів-аналогів. Прогноз очікуваних характеристик досліджуваного проекту. Визначення можливих втрат підприємства внаслідок реалізації комбінації ризиків.
Лекція 13 Лекція 14	Система управління підприємницьким ризиком	Практичне заняття 7	Сутність ризик-менеджменту. Організація ризик менеджменту. Стратегія ризик-менеджменту. Методи ризик-менеджменту.	Основні правила в стратегії ризик-менеджменту. Сутність правила максимуму виграшу. Сутність правила оптимальної імовірності результату. Сутність правила оптимального коливання результату. Сутність правила оптимального сполучення виграшу і величини ризику. Засоби дозволу ризиків. Прийоми зниження ризику.
Лекція 15 Лекція 16	Страховання – основний прийом ризик-менеджменту	Практичне заняття 8	Сутність і види страхування. Організаційна структура страхування. Системи страхової відповідальності і їх застосування. Актуарні розрахунки. Їхня сутність і задачі. Особисте і майнове страхування. Страхування відповідальності. Перестраховання.	Поняття страхового внеску. Види страхового внеску. Розподіл страхового внеску за характером ризику: натуральний і постійний. Розрахунок страхового внеску. Два види збитків – прямий і непрямий. Суть страхового відшкодування. Страхова статистика та її показники.
Лекція 17 Лекція 18	Аналіз ризику	Практичне заняття 9	Основні параметри моделі. Визначення маржі безпеки. Постійні і перемінні поточні витрати. Виторг від реалізації виробу. Критичний (беззбитковий) обсяг виробництва. Критичний рівень постійних і перемінних витрат. Критичне значення ціни реалізації.	Проектні ризики. Методи аналізу ризиків інвестиційних проектів: метод корегування ставки дисконту, метод достовірних еквівалентів, аналіз чутливості, метод сценаріїв; дерево рішень імітаційне моделювання. Метод комп'ютерного імітаційного моделювання Монте-Карло.

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Лекційні і практичні заняття укомплектовано наступним обладнанням: мультимедійне обладнання для презентації, ноутбук ASUS X552C, маркерна дошка і екран.

Система дистанційного навчання і контролю Moodle – <http://moodle.dgma.donetsk.ua/course/view.php?id=553>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Основна

1. Керування ризиком. Методи загального оцінювання ризику (ІЕС/ISO 31010:2009, IDT). ДСТУ ІЕС/ISO 31010:2013. – К.: Мінекономрозвитку України, 2015. – 73 с.
2. Лук'янова В.В. Економічний ризик : [навч. посіб.]. / В.В. Лук'янова, Т.В. Головач. – К.: ВЦ "Академія", 2007. – 345 с.
3. Матвійчук А. В. Економічні ризики в інвестиційній діяльності: Монографія. – Вінниця, 2002. – С. 36.
4. Перерва П. Г. Економіка та управління інноваційною діяльністю : навч. посіб. / П. Г. Перерва, М. І. Погорелов, І. М. Посохов, С. А. Мехович. – Харків : НТУ «ХПІ», 2011. – 628 с.
5. Покровский А.К. Риск-менеджмент на предприятиях промышленности и транспорта : учебное пособие / А. К. Покровский. – М. : Кнорус, 2011. – 160 с.
6. Ризик у ринковій економіці: навчальний посібник / Андреева Г.Є., Петровська Г.Е. – Харків: Бурун Книга, 2005. – с.
7. Розвиток класифікації методів управління ризиками корпорації / Теорія та практика управління економічним розвитком: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції ВСВЕ (Київ, 22-24 листопада 2012 року). – В 3 т. – Т.1. – Донецьк: ООО «Фирма «Друк-Инфо», 2012. – 374 [281-283] с.

Додаткова

1. Банківські ризики: теорія та практика управління: монографія [Текст] / Л. О. Примостка, О. В. Лисенюк, О. О. Чуб; Мін-во освіти і науки України, ДВНЗ «КНЕУ» ім. Вадима Гетьмана». - К.: КНЕУ, 2015. - 456 с.
2. Кричевский М. Л. Финансовые риски / М. Л. Кричевский. - М.: КноРус, 2017. – 244 с.
3. Рыхтикова Н. А. Анализ и управление рисками организации / Н. А. Рыхтикова. - М.: Инфра-М, 2018. – 248 с.
4. Страхование и управление рисками / Под ред. Г. В. Черновой. - М.: Юрайт, 2017. – 768 с.
5. Финансы организаций: управление финансовыми рисками / Под ред. И. П. Хомнич, И. В. Пещанской. - М.: Юрайт, 2018. – 346 с.
6. Шкурко В. Е. Управление рисками проекта / В. Е. Шкурко. - М.: Юрайт, 2017. – 182 с.

Web-ресурси

1. Міжнародний Інститут Дослідження Ризиків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.miiir.ru/>.
2. Quantum – Finance in Perspective. Сайт, присвячений кількісним методам ризик- менеджменту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.quantummagazine.com/>. 166AS/NZS Risk Management Standart4360:1999 [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.riskmanagement.com.ua>.

ПЕРЕЛІК ЗАПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

Сутність і зміст ризику. Класифікаційна система ризиків, групи, категорії, види, підвиди і різновиди. Ризик як обов'язків елемент будь-якої економіки. Венчурний капітал. Підприємницький ризик. Втрати у підприємстві. Способи оцінки ступеню ризику. Прийняття рішень в умовах невизначеності і ризику. Предмет, поняття і види теорії ігор. Критерії прийняття рішень в умовах невизначеності. Сучасний стан розвитку методичного забезпечення управління ризиками. Розвиток класифікації методів управління ризиками корпорації. Методи оцінки ризиків та їх класифікація. Критерії кількісної оцінки ризику. Методи оцінки підприємницького ризику. Об'єктивний і суб'єктивний методи визначення ймовірності небажаних подій. Сутність ризик-менеджменту. Організація ризик менеджменту. Стратегія ризик-менеджменту. Методи ризик-менеджменту. Сутність і види страхування. Організаційна структура страхування. Системи страхової відповідальності і їхнє застосування. Рівняння безбитковості й основні параметри моделі безбитковості. Маржа безпеки або запас фінансової міцності підприємства.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Розподіл балів для оцінювання успішності студента	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	Нарахування балів
	90-100	A	відмінно	
	82-89	B	добре	
	75-81	C		
	64-74	D	задовільно	
	60-63	E		
	35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни		

Бали нараховуються за наступним співвідношенням:

- написання модульних контрольних робіт та підсумкової модульної роботи: 50 % семестрової оцінки;
- практичні заняття: 25% семестрової оцінки;
- самостійна робота: 25% семестрової оцінки

НОРМИ АКАДЕМІЧНОЇ ЕТИКИ

Здобувач повинен дотримуватися «Стандарту академічної доброчесності Донбаської державної машинобудівної академії»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність, дотримуватися корпоративної культури, академічній доброчесності та етики академічних відносин, запобігати академічного плагіату. Дотримуватися вимог Інструкції про забезпечення належних протиепідемічних заходів. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при нерозв'язності конфлікту звертатись до завідувача кафедри фінансів, банківської справи та підприємництва.

Силабус за змістом відповідає робочій програмі навчальної дисципліни